

ОСОБЛИВОСТІ СИСТЕМИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ ТА НІМЕЧЧИНИ

*Гусєв А. М., к.б.н., доц. (каф. ОПЦБ КПІ ім. Ігоря Сікорського);
Ємельяновський М. І., студ. (гр. БМ-81мн, ФБТ КПІ ім. Ігоря Сікорського)*

Анотація. Нова концепція цивільної оборони ФРН (2016 рік). Порівняння з системою цивільного захисту України. Особливості реагування на небезпеку в науковій лабораторії німецького навчального закладу.

Ключові слова: цивільна оборона, цивільний захист, концепція цивільної оборони, небезпека, загрози.

Abstract. The new concept of civil defense in Germany (2016). Comparison with the Civil Protection System of Ukraine. Features of response to danger in the scientific laboratory of a German educational institution.

Keywords: civil defense, concept of civil defense, danger, threats.

Вступ. Захист людських та матеріальних цінностей є первинним пріоритетом для економіки будь якої країни. Цивільна оборона в сучасному світі спрямована на захист громадян країни від надзвичайних ситуацій, таких як стихійні лиха, техногенні катастрофи та тероризм. Системи цивільної оборони (в Україні цивільного захисту) створені і діють у сіх країнах Європи. В Німеччині в 2016 році була прийнята нова концепція цивільної оборони, яка достатньо суттєво відрізняється від рані діючої системи, яка була прийнята в 1995 році [1].

Аналіз стану питання. Система захисту населення та матеріальних цінностей в країнах пострадянського простору багато в чому наслідують радянську модель цивільної оборони. Треба відмітити також суттєві вдосконалення цієї моделі, її значно більшу ефективність. Однак вона, можна вважати, занадто теоретично розглядає питання захисту населення і територій коли подає свої принципи населенню, порівняно з євроінтегрованими країнами. До того ж, матеріальна база з предмету цивільного захисту в українських університетах та, лабораторіях не відповідає сучасним потребам та походить від матеріальної бази СРСР.

Мета роботи: проаналізувати відмінності між німецькими та українськими підходами до небезпеки, зокрема під час роботі в науковій лабораторії.

Методики, матеріали і результати досліджень. Матеріалами для аналізу слугували інструкції з протипожежної безпеки, правила поведінки під час терористичної атаки, вказівки з проведення лабораторної практики та посібники з цивільного захисту Технічного Університету Мюнхена та НТУУ «КПІ ім. Ігоря Сікорського».

Уряд ФРН розглядає в якості можливої надзвичайної ситуації, в якій треба реалізовувати заходи щодо захисту населення, не тільки військовий конфлікт або терористичну атаку але і також надзвичайні ситуації, які

спричиняють техногенні аварії та порушення систем життєзабезпечення. Міністр внутрішніх справ Томас де Мезьєр (Thomas de Maiziere) вважає що у сучасного суспільства є багато вразливих точок. "Особисто для мене найбільш ймовірний сценарій катастрофи - це тривалий вихід з ладу системи електропостачання на регіональному або міжрегіональному рівні" – підкреслює міністр [2].

В концепції перераховуються наступні загрози: повне знеструмлення і природні катастрофи, кібератаки, які можуть вивести з ладу системи водо- і електропостачання. При цьому в документі наголошується, що "напад на територію Німеччини, при якому треба було б вдаватися до традиційних засобів оборони, малоймовірно". Після цього твердження треба зробити зауваження, що як показали події в Грузії в 2008 році та в Україні в 2014 році по теперішній час, в сучасному світі система світової безпеки знищена Росією і тому треба серйозно враховувати будь які сценарії розвитку подій.

В Україні цивільний захист передбачає подолання наслідків надзвичайних ситуацій, що виражається в більшій спрямованості на повноцінне оволодіння усіма знаннями щодо розуміння, розпізнавання, вимірювання, інформування, мінімізації та подолання негативних наслідків природної, техногенної або військової загрози. В німецькому варіанті увага приділяється координації спільних дій цивільних осіб, відсутній аспект самостійності в небезпечних та надзвичайних ситуаціях – вважається що спеціаліст не має бути широкого профілю, а самостійні дії гарантовано призведуть до травмування, тож ліквідація негоди є прерогативою професіоналів [1, 3].

Під час надзвичайних ситуацій влада розсилає загальні рекомендації, як то закуповувати харчі, воду та товари першої необхідності, правила яких потрібно дотримуватись, місцезнаходження найближчих укрить тощо. Такі заходи не мають на увазі мобілізацію населення для проведення активних захисних дій, а сприяють зменшенню кількості потенційних жертв.

Серед заходів щодо захисту населення, передбачених новою концепцією, є створення запасів медикаментів, екстрені плани при виході з ладу систем електро- і водопостачання, а також при хімічних, біологічних або атомних катастрофах. Про виникнення надзвичайної ситуації населення попереджатимуть по гучномовцях, радіо, телебаченню, інтернету і мобільного зв'язку, а також включати загальний сигнал тривоги.

Згідно з документом, уряд також має подбати про постачання населення питною водою на випадок виникнення кризової ситуації. Для цього планується будувати автономні колодязі і джерела, пов'язані з мобільними станціями аварійного водопостачання.

Крім того, будуть створюватися екстрені запаси продовольства, що складаються з рису, бобових і згущеного молока. Особлива увага в концепції приділяється забезпеченню безпеки ключової інфраструктури - систем водо-, електро- і газопостачання.

Ці положення концепції ФНР повністю подібні до української системи цивільного захисту населення і територій.

Серед іншого, концепція містить заклик до мешканців ФРН тримати вдома запас води на п'ять днів та їжі - на десять. В Україні запаси їжі та води треба створювати лише коли є загроза виникнення надзвичайної ситуації.

Цивільний захист як навчальний предмет існує в обмеженому використанні в країнах НАТО в якості попередньої підготовки солдат для ведення реальних оборонних дій. Для контролю за цивільним станом та порядком населенню видаються прямі вказівки без роз'яснення їх суті [1].

У лабораторній практиці підходи обох країн є схожими і приділяють найбільшу увагу запобіганню виникнення небезпечних ситуацій (пожежі, виходу з під контроль небезпечних субстанцій, радіоактивних матеріалів тощо). Різниця полягає в підходах до ліквідації наслідків хімічної аварії чи лабораторних пожеж. В німецьких лабораторіях європейські інструкції GLP декларують негайно припинити використання обладнання, забезпечити особисту безпеку та покинути лабораторію, викликавши відповідальну за ліквідацію наслідків небезпечної ситуації особу. Такий варіант відрізняється обмеженим поданням інформації про загрози та розподілом обов'язків з ліквідації небезпечних ситуацій.

Українські правила покладають ліквідацію хімічної та термічної загрози на працівників лабораторії, які мають припинити дію факторів загрози та викликати відповідального працівника. Для цих дій українські лабораторії оснащені нейтралізуючими хімікатами та полум'я гасниками, інформація про ліквідаційні операції наводиться під час вступного інструктажу та окремим блоком в довідниках і посібниках [1, 3].

Особливе місце в системі подолання небезпеки займає готовність учнів, студентів та вчених до пожежі, повені та терористичної загрози. В Україні процес підготовки до даних видів небезпеки є здебільшого теоретичним та не інтегрованим в навчальний процес. В результаті якість набутих знань є недостатньою для їх використання у випадку реальної загрози. Натомість в Німеччині, Австрії та Швейцарії, починаючи з початкових років школи, проводять регулярні повноцінні вчення з пожежної евакуації, про які не повідомляють заздалегідь і учнів, студентів та науковий персонал, вимагають завжди бути готовими до небезпеки. Те саме стосується і навчань щодо можливого терористичного нападу, при чому до процесу активно залучаються працівники поліції з досвідом участі в антитерористичних заходах. Тим самим в учнів, студентів та вчених формуються активні практичні знання з цивільного захисту, що можуть бути активно використані у випадку потреби [4].

Висновки. Загальні заходи захисту населення та територій, інформування населення фактично збігаються. Загалом, український варіант теоретичних основ цивільного захисту в прогнозованих та непрогнозованих умовах є більш детальним, але використовує застарілу інформацію, що потребує оновлення. Німецький варіант відрізняється меншою детальністю поданої інформації та не передбачає проведення самостійних ліквідаційних робіт. Навчання цивільного захисту в Німеччині є здебільшого добровільним та виконується в рамках професійних об'єднань волонтерів. Основними

етапами для оновлення предмету основ цивільного захисту для української лабораторної практики мають стати адаптація існуючих навчальних матеріалів під сучасні потреби та перерозподіл обов'язків співробітників навчальних закладів та лабораторій для більш ефективного подолання наслідків надзвичайних ситуацій. Окрім цього необхідно проводити обов'язкові практичні вчення з серед учнів, студентів та науковців для формування практичних навичок поведінки під час надзвичайних ситуацій [4, 5]. З точки зору досвіду України, є помилковим твердження, що «напад на територію Німеччини є малоімовірним». Треба серйозно розглядати всі загрози.

Література

1. Konzeption Zivile Verteidigung (KZV) – Bonn: Bundesministerium des Innern Deutschland, 2016. – 70 с.

2. Концепция гражданской обороны ФРГ: не паника, а предусмотрительность. URL :

<https://www.dw.com/ru/%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%86%D0%B5%D0%BF%D1%86%D0%B8%D1%8F-%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%B6%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%B9-%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%BD%D1%8B-%D1%84%D1%80%D0%B3-%D0%BD%D0%B5-%D0%BF%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D0%BA%D0%B0-%D0%B0-%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D1%83%D1%81%D0%BC%D0%BE%D1%82%D1%80%D0%B8%D1%82%D0%B5%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%8C/a-19500865-0>

3. Основи цивільного захисту / В. О.Васійчук, В. Є. Гончарук, С. І. Качан, С. М. Мохняк. – Львів: Видавництво Національного університету "Львівська політехніка", 2010. – 417 с.

4. Einsätze in Deutschland. THW Gmbn. 2019. URL: https://www.thw.de/DE/Aktion/Einsaetze/Inland/inland_node.html?noMobile=1

5. Охорона праці та цивільний захист [Електронний ресурс] : підручник для студентів, які навчаються за спеціальностями галузей знань «Автоматизація та приладобудування» / О. Г. Левченко, О. І. Полукаров, В. В. Зацарний, Ю. О. Полукаров, О. В. Землянська ; за ред. О. Г. Левченка. – Електронні текстові дані (1 файл: 5,6 Мбайт). – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2018. – 420 с.